

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

בא

גליון יח (תכז)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו •

שנת תשמח, תהא שנת חירות משיח - שנת הקהל
שמונים וחמש שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה, עשי"ק פ' בא, שנת תשמח, שנת ה'קהל.

ת ו כ ן ה ע נ ל נ י ם

שליחות

מעלת התורה על נבואה.....ה
בפרש"י עה"פ (ו,ב) בד"ה וידבר אלקים אל משה.....ו
בפרש"י עה"פ (ו,ו) בד"ה לכן אמור לבני ישראל.....ז
בפרש"י עה"פ (ב,כג) בד"ה וילת מלך מצרים.....ח
בענין נתינת "קאשע" לפני העופות בשבת שירה.....ט

רמב"ם

הערה במנין המצות מצוה ז'.....לא

פשוטו של מקרא

למה קרא פרעה למשה רק בכמה מהמכות.....לב
בפרש"י עה"פ (וד"ה):

ל,ב שתלקת רש"י.....לב
ל,ה בד"ה ולא לוכל.....לג
ל,ז בד"ה הטרם תדע.....לד

י, ט שתילקת רש"י..... יד
 י, י בד"ה כאשר אשלח אתכם וגו'..... יד
 י, יד בד"ה ואחריו לא יהי' כן..... טו
 י, יט בד"ה ימה סוף..... טז
 י, כא בד"ה וימש חושך..... טז
 שם..... יז
 שם..... יח
 י, כב בד"ה ויהי חשך אפלה שלשה ימים וגו'..... יט
 יא, ב בד"ה דבר נא..... כ
 שם..... כ
 יא, בד"ה ויצא מעם פרעה..... כא
 יא, ט בד"ה למען רבות מופת..... כב
 יב, א בפסוק..... כב
 יב, ז בד"ה אשר יפלה..... כב
 יב, ט ב"ה אל תאכלו ממנו נא..... כג
 יב, יג בד"ה ולא יהי' בכם נגף..... כד
 יב, טו בד"ה שבעת ימים..... כה
 שם, בפסוק..... כו
 יב, כב בד"ה אזוב..... כז
 יב, כט בד"ה הכה כל בכור..... כז
 שם, בד"ה וה'..... כז
 יב, ל בד"ה כי אין בית אשר אין שם מת..... כח
 יב, לא בד"ה ויקרא למשה ולאהרן לילה..... כט
 יב, לב בד"ה קחו כאשר דברתם וברכתם גם אותי..... לא
 יב, לה בד"ה כדבר משה..... לא
 יב, מ בד"ה שלשים שנה וארבע מאות שנה..... לב
 יג, ד שתילקת רש"י..... לב

רשימת בלאורי כ"ק אד"ש בפירש"י דפ' בשלח..... לג

ש ל ח ו ת

א. כמה שנתבאר בהדרן על הרמב"ם (משיחת ש"פ ורא) במעלת התורה לגבי נבואה, דנבואה עם היותה דבר הוי' "רוח הוי' דיבר בל", ה"ה בשליכות להעולם, "אין הנביא עומד לנו אלא להודיענו דברים העתידים להיות בעולם כו'" (רמב"ם יסוה"ת רפ"ט) כלומר, דרגא התחתונה דשם הוי' כפי שיש לה איזה שליכות למציאות העולם; אבל התורה - ה"ה רצונו העצמי של הקב"ה, בדוגמת שם הוי' לאמיתתו, המורה על עצמותו, למעלה משליכות לגדרי העולם, וזהו גם הביאור בענין הנצחיות שבתורה "שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים, אין לה שינוי ולא גרעון ולא תוספות כו'", כי להיותה רצון העצמי של הקב"ה יש בה תוקף הנצחיות והעדר השינוי כמו בעצמותו ית' משא"כ נבואה שישנה לדורות וישנה לפי שעה. עיל"ש באות ז' ובהערה 67 כתב והנבואה שהוצרכה לדורות - נכתבה (מגילה יד, א) היינו שנעשית חלק בתורה, עכ"ל.

יש להעיר במ"ש רש"י בחולין קלז, א, וז"ל: תורת משה קרויה תורה לפי שנתנה תורה לדורות, ושל נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקודש כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה עכ"ל, יוצא מזה ג"כ שהגדר של "תורה" הוא שתורה היא לדורות ונבואה היא רק לשעה, וראיתי מקשים ע"ז דהא קימ"ל דנבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ונבואה שלא הוצרכה לדורות לא נכתבה, הרי מוכח מזה שגם נבואה יש שהיא לדורות כבתורה? ותירצו שתורה בעצם היא לדורות, ואין היא צריכה לתנאי שתצטרך לדורות או לא, אלא דזה גופא היא תורה זה גופא היא עובדא לדורות, משא"כ בנבואה - וכל נבואה - היא רק לשעה, אלא שאם אותה נבואה לשעה יהי' בה "צורך" לדורות הרי נכתבה, אבל עצם השראת הנבואה באה רק לאותה שעה, וזהו מתאים ג"כ להנתבאר לעיל, דבעצם גדר הנבואה ה"ז לשעה, אלא דאח"כ אם זהו גם נוגע לדורות ה"ז נכנס בתורה, ונעשה אח"כ חלק בתורה שהיא נצחית.

ועפ"ז יש לבאר מה דאיתא בספרי (מובא ברש"י ר"פ מטות) "משה נתנבא בכה אמר ה' והנביאים נתנבאו בכה אמר

ה', מוסיף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר", וכבר דנו המפרשים איזה חשיבות יתרה יש ב"זה הדבר" לעומת "כח אמר". אבל לפי הנ"ל יש לבאר זה עפ"י מה ששנינו בבבא בתרא (קכ, א) "זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד - דבר זה לא יהא אלא בדור הזה", נמצא מזה ש"זה הדבר" מלמד אותנו שזה אינו נוהג אלא בדור המדבר ולא לדורות, כפרשת צלפחד, ונמצינו למדים מזה שבתורה ישנם פרשיות שאינם לצורך הדורות, עכ"ז הנבואה נכתבה, וה"ז משום דכיון שהוא חלק מתורה ה"ז נצחי אף דבפועל אינו נוהג אלא במדבר, משא"כ בשאר הנביאים רק נבואה דהוצרכה לדורות נכתבו, ובזה עלה משה על שאר הנביאים, וההסבר הוא כנ"ל, דהתנאי של הוצרכה לדורות הוא רק בנביאים ולא בתורה, כי בתורה זה גופא שהיא תורה הרי היא לדורות. ועפ"ז יתבאר ג"כ מ"ש הט"ז בדברי דוד שם, עי"ש.

הרב שניאור זלמן פעלדמאן
- תושב השכונה -

ב. בשלחת ש"פ וארא (ש.ז.) - ראה הנחת הת' בלתי מוגה, וז"ל: "בריש פרשתנו עה"פ (ו, ב) "וידבר אלקים אל משה" איז רש"י מפרש "דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעותה לעם הזה".

האט מען געפרעגט: וואס איז דער הכרח פון פסוק אויף דעם פירוש רש"י. מ'קען ניט זאגן אז דער הכרח איז פון דעם וואס עס שטייט "אלקים" אדער "וידבר", ווייל די ווערטער שטייען אין א ריבוי מקומות פריער אין חומש, און רש"י איז דארטן גארניט מפרש" עכ"ל.

ויש להעיר מפירש"י פרשת בהעלותך ד"ה ותדבר (יב, א): "אין דבור בכל מקום אלא ל' קשה וכן הוא אומר דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות" עכ"ל.

וכן על דרך זה יש להעיר מפירש"י פרשת שמיני ד"ה וידבר אהרן (יב, יט): אין לשון דבור אלא לשון עז שנאמר וידבר העם וגו'.

ואם כן, סוף סוף, אפילו אם יש לנו תירוץ בפרשת

וארא על ההכרח בפירש"י ש"דבר אתו משפט" וכמו שביאר כ"ק אד"ש, ועיז"ש בהשיחה הנ"ל.

השאלה לכאורה במקומה עומדת, שהרי נאמר ריבוז פעמים בחומש "וידבר", ואין רש"י מפרש שם, שלשון ריבוז הוא לשון "קשה" או לשון "עז" ובכמה מקומות אין יכולים לפרש כן.

ומה שכתב השפתי חכמים בריש פרשת וארא, ז"ל: ואל תקשה לך דהא הרבה פעמים כתיב בתורה וידבר ה' אל משה לאמר ואין פירושו לשון קשה, ויש לומר דהתם כתיב אחרי לאמר . . אבל כאן אין כתיב אחרי לאמר וכו', עכ"ל.

לא הבנתי תירוצו, דהא הרבה פעמים כתיב וידבר ואין כתיב אחרי לאמר", ואין רש"י מפרש שהוא לשון קשה, ועוד פעמים שאין מסתבר כלל לפרש שהוא לשון קשה.

דוגמא אחת על כל פנים:

בפרשת שמיני (י, יב) (כמה פסוקים לפני פסוק י), וידבר אהרן אל משה וגו' שרש"י פירש שם אין לשון דבור אלא לשון עז) כתיב: וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים וגו', וכל נאמרו שמה דיבר אז (תיכף לאחר מיתת נדב ואביהוא שהי' צריך לנחמם בלשון "עז" או בלשון "קשה").

הרב וו. ראזענבלום

- תושב השכונה -

ג. בפ' וארא הקשה כ"ק אד"ש על רש"י ד"ה אמור לבנ"י, למה העתיק רש"י את המילים "אמור לבנ"י".

ולא הבנתי הקושיא דלכאורה הביאור הוא בפשטות דהרי מילים אלו הם המשך מד"ה הקודם, לכן: ע"פ אותה השבועה אמור לבנ"י אני ה' (וזהו טעות מוכח מבחור הזעזער וכו' על שעשה את זה לד"ה חדש).

הת' דובער לברטוב

- תלמיד בישיבה -

ד. בהתוועדות קודש דשבת פ' שמות מודפס בהנחות לה"ק אות כ"א וז"ל "על הפסוק 'ויהי בלמים הרבים ההם ולימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו גו' - מפרש רש"י: 'וילמת מלך מצרים, נצטרע, והי' שוחט תינוקות ישראל ורוחץ בדמם'".

והנה הכרחו של רש"י להוציא תיבת "וילמת" מפשוטה (מיתה ממש) ולפרש "נצטרע" - מובן בפשטות, כי מיתת פרעה אינה סיבה ל"וילמתו גו' ויזעקו גו'" אלא אדרבה, זוהי סיבה לשמוח, מכיון שמת פרעה שהעבדים בפרך וגזר עליהם גזירות רעות כו'. ומכיון שבהכרח לומר שניתוסף כאן ענין חמור וגרוע יותר שבגללו "וילמתו גו' ויזעקו גו'" - מפרש רש"י ש"וילמת" פירושו "נצטרע", וכתוצאה מזה, "הי' שוחט תינוקות ישראל ורוחץ בדמיו" ובגלל זה "וילמתו בני ישראל גו' ויזעקו".

וכאן באה ה"קלאץ קשיא": מפורש בקרא "וילמתו בני ישראל מן העבודה ויזעקו (וחוזר וכופל) ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה", ואיך מפרש רש"י שהאנחה והזעקה היתה (לא "מן העבודה", עבודת פרך, אלא) מהגזירה דשחיטת התינוקות?!

ובאות כ"ב וז"ל: ה"תירוץ" היחידי שיש לומר מדוע לא היערו על "קלאץ קשיא" זו, הוא, מפני שקושיא זו הקשה כבר הרא"ם, וז"ל: אבל לא ידעתי איך יתיישב המדרש הזה (ש"נצטרע והי' שוחט כו'") על וילמתו בני ישראל מן העבודה, דלפי המדרש הזה וילמתו בני ישראל סתמא מבעי לי', שאז היינו מפרשים שנאנחו מחמת הגזירה הרעה של שחיטת הבנים, לא מן העבודה.

ובאות כט וז"ל "בנוגע לקושיית הרא"ם ממש"נ "וילמתו בני ישראל מן העבודה" (ולא "וילמתו" סתם), איך אפשר לפרש דקאי על הגזירה דשחיטת התינוקות - יש לומר:

כשם שאי אפשר לפרש "וילמת מלך מצרים" כפשוטו, מכיון שאין זו סיבה ל"וילמתו גו' ויזעקו גו'", ובהכרח לומר שניתוסף ענין חדש שהביא ל"וילמתו גו' ויזעקו

גו", שלכן מפרש רש"י "וילמת, נצטרע, והי' שוחט תינוקות כו" - כמו כן אי אפשר לפרש מ"ש "וילאנהו בני ישראל מן העבודה" כפשוטו דקאי על עבודת פרך, מכיון שעבודת פרך היתה גם לפני"ז, ועכצ"ל שקאי על ענין עבודה שנתחדש עתה (כתוצאה מזה ש"וילמת מלך מצרים, נצטרע כו") היינו, שחילטת התינוקות".

והנה בספר דברי דוד (בעל הט"ז) עה"פ (ב, כג) וז"ל: "וילמת מלך מצרים, נצטרע כו' דאל"כ למה נאנחו ישראל אחר מיתתו. ותמה הרא"ם למה סיים הפסוק מן העבודה הי' ל"ל משום מיתת בניהם, ונ"ל דבאמת היו נאנחים משום בניהם רק שלא היו רשאים לזעוק בפירוש דבר זה, דכיון ששחילטת בניהם היתה רפואת המלך ויקצוץ המלך עליהם שאינם רוצים ברפואתו ע"כ אמרו הטעם שהוא מחמת כובד העבודה, אבל באמת ויזעקו בלא העבודה אלא מחמת בניהם, וסיים הכתוב ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה הגם שגלוי לפניו ית' שלא היתה שועתם מחמת העבודה, מ"מ הוא ית' ידע שאין היזק באבדן מולדתו כי סופן להיות רשעים כדאיתא במדרש שמיכה נשאר מהם ועשה פסל, ע"כ אמר הכתוב שלא הי' הקב"ה מקבל שועתם מחמת הבנים אלא מן העבודה".

הת' מנחם ישראל שוחט
- תלמיד בישיבה -

ה. בהתוועדות שבת שירה תשמ"ז דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות התחדשות מנהג המהר"ל ליתן "קאשע" לפני העופות בשבת שירה ועל נחיצות הדבר וכו' (ע"ש ובסה"ש תש"ב ע' 73 ואילך).

ושמעתי מקשים הלא פסק אדה"ז (ס' שכ"ד סע' ח' מהמג"א ס"ק ז') וז"ל "יש נוהגין לתת חטים לפני העופות בשבת שירה ואינו נכון שהרי אין מזונותיהם עליך" עכ"ל.

והנה בהע' שם מצויין לספר תוספת שבת הובא באורחות חיים (החדש) שפסק להקל ש"אין להקפיד בכך" ויש להעיר גם ממ"ש בנמוקי אורח חיים ע' שכ"ד לאחר שהעתיק עוד טעם למנהג זה "מהגה"ק ר"ר מענדל מרימנוב זי"ע

ועוד בשם קדושי עליון זי"ע" הקשה "וכי שיך לומר שפי' ונתן טעם למנהג שהוא לכ' כנגד השו"ע והמג"א" והרבה להשיב על פסק המג"א ע"ש באורך.

והנה בנוגע פסק אדה"ז (ולהעיר שבסה"ש שם כתוב שמקור המנהג ממה ששמע אדה"ז בקטנותו מזקנו ר' משה פויזנער) י"ל בדוחק שחזר ממ"ש בשו"ע שלו, כידוע מ"ש הדברי נחמ" (הובא בהוספות לשו"ע אדה"ז ע' 848).

(וכידוע שבפירוש שמעו ממנו ז"ל שחוזר בו במה שנתן נאמנות להמ"א יותר מדאי) "עכ"ל.

ואף שלא נמצא רמז שחזר מפסק זה (חוץ ממ"ש בסה"ש שם שספר אדה"ז להציץ - אודות המנהג - היינו כמה שנים אחר חיבור השו"ע. אבל כמובן אין הכרח בדבר, שיכול לקיים המנהג גם בעופות שלו, אפי' להמ"א) הובא ב"ספרי הלכה של אדה"ז מהר" מונדשיין משו"ת הצ"צ או"ח ס' יט, ד', במקום שלא ידוע חזרה מפורשת, כתב "כן פסק כאזמור"ר הגאון נ"ע. . . אבל לפי ששמעתי ממנו בעצמו שיש כמה דברים שחוזר בו ממ"ש מפני שנסמך אז יותר מדאי על המ"א, ע"כ הרשות נתונה לחקור בדין זה" (ודרך אגב לא מצאתי ענין זה בהשו"ת שם).

אבל כד דייקת שפיר אין צורך בכ"ז שיש חילוק עיקרי מהנדון של המ"א (ופסק אדה"ז) והמנהג של המהר"ל, שבסה"ש שם כתוב ש"זיני (היינו "די קליינער קינדער") זאלען ווארפען פאר די הינער" וכו' משא"כ במ"א ושו"ע אדה"ז אין זכר שם שהי' ע"י קטנים.

ולי"ל שע"י קטן כ"ע מודה שמותר וכ"ה בפירוש בא"א (בוטשאטש) ס' קס"ז סעי' ו', אחר שהביא הדין שאין להאכיל לבע"ח שאין מזונותיהם על האדם ופסק מ"א בנוגע שבת שירה כתב "אני נהוג לזרוק מאכל לחתול [אע"פ שאין מזונותיו עליו] ע"י קטנים שבזה אין קפידא לכולי עלמא. וכן נכון ג"כ לגבי שבת שירה" עכ"ל. ונותן עוד טעם להתיר בחתול ע"י קטנים מצד צער בע"ח ומסיק "וכן לגבי צפרים נראה שאין חשש איסור ע"י קטנים גם דשם לא שיך צער בע"ח" היינו שמחזיק בדעת המג"א ואעפ"כ כתב שע"י קטנים מותר לכ"ע אפי' לכתחילה.

ולהעיר שהיום, שאין עופות ובע"ח נמצאים בבית וכו' במדינתנו, יש שמחה יתירה בהאכלתם מצד החידוש שבדבר (כנראה בחוש) ולפי"ז נתחזק עוד ההיתר שכתוב באורחות חיים הנ"ל, ע"ש.

וכמובן לא באתי אלא להעיר.

הרב דובער הכהן בעל
- תושב השכונה -

ר מ ב " ס

ו. במנין המצות מצוה ז' להשבע בשמו שנאמר ובשמו תשבע. והשיג עליו הראב"ד ואינה מין המנין אלא בא להזהיר שלא ישבע באל אחר **ואולי** אמר זה מטעם דלאו הבא מכלל עשה עשה (ובכ"מ כתב דאדעת הרמב"ם כתבו) משמע מזה דסבירא ליה להרמב"ם דלאו הבא מכלל עשה נחשב כעשה ממש.

אמנם במצות ששכח אותן הרב כפי דעת הרמב"ן, מצוה ב' שנצטוונו לאכול תרומה כשהיא טהורה לא בטומאה. ובמגילת אסתר (שם) מיושב דעת הרמב"ם לפי שאין מקום למנות עשה כזה בכלל מצות עשה שהרי בכל מקום שאמרו בגמרא להמ"ע אין רצונם **שהעשה ההוא יהי' מ"ע** רק שאין לוקין על הלאו ההוא לפי שדינה הוא כעובר על מ"ע שמכין אותו עד שתצא נפשו. וצ"ב.

הת' י"י מינץ
- תלמיד בישיבה -

פ ש ו ס ו ש ל מ ק ר א

ז. יש כמה מכות שפרעה בקש לקרוא למשה ולאהרן שיתפללו לה' להפסיק את המכה, (כמו צפרדע, ערוב, ברד, ארבה ומכת בכורות) ויש כמה מכות שהוא לא קרא למשה ולאהרן, (כמו דם, כנים, דבר, שחין וחשך).

וקשה למה בכמה מכות קרא למשה ואהרן שיתפללו לה' שילפסיק את המכה, וכמה מכות לא קרא למשה ואהרן?

ול"ל שהמכות שפרעה קרא למשה ואהרן (כמו צפרדע, וערוב, וכדו') לפי שהם נהרגו ע"י המכה (למשל הצפרדעים נכנסו לבטנם ועשו חורים וכדו'),

אבל המכות שפרעה לא קרא למשה ואהרן הוא לפי שהמכה לא הרג אותם (כמו דם, כנים, וכדו').

ולפי הנ"ל קשה הרי במכת ארבה פרעה קרא למשה ואהרן, והארבה לא הרג, ולפי"ז למה קרא פרעה למשה ואהרן. *

הת' שלום דובער ווילהלם
- תלמיד בישיבה -

ח. בפרק י' פסוק ב: "ולמען תספר באזני בנך ובן בנך וגו'".

ולכאז' קשה:

כבר כתב רש"י בבראשית ש"בני בנים הרי הם כבנים" ולכן אין צריך לכתוב שניהם (בנך ובן בנך) כאן והו"ל

* אולי משום שע"י הארבה ה' רעב גדול שע"ז ימותו הרבה אנשים.

המערכת

לרש"י לפרש. *

אילן קרעדליך
- ישיבת חנוך לנער -

ט. בפרק י פסוק ה: "וכסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ ואכל את יתר הפלטה הנשארת לכם מן הברד ואכל את כל העץ הצמח לכם מן השדה". ופירש"י: "ולא יוכל וגו' - הרואה לראות את הארץ ול' קצרה דבר".

בפרק י פסוק ח: "ויושב את משה ואת אהרן אל פרעה ויאמר אלהם לכו עבדו את ה' אלקיכם מי ומי ההלכים". ופירש"י: "ויושב - הושבו ע"י שליח ששלחו אחריהם והשיבום אל פרעה".

בפרק י פסוק יא: "לא כן לכו נא הגברים ועבדו את ה' כי אתה אתם מבקשים ויגרש אתם מאת פני פרעה". ופירש"י: "ויגרש אותם - הרי זה ל' קצר ולא פי' מי המגרש".

וצריך להבין:

מדוע שינה רש"י בנטיית השם בפירושו עה"פ (י, ה) "קצרה" לשון נקבה ובפי' עה"פ (י, יא) "קצר" לשון זכר.

ועוד בפי' עה"פ (י, ה) מדוע רש"י מוסיף ומדגיש ש"דבר לשון קצרה" ולא כמו בכ"מ "הרי זה לשון קצרה" או "הרי זה ל' קצר" כמו בפי' עה"פ שלפנינו?

ולכאן הי' אפשר לומר: שבפי' עה"פ (י, ה) רש"י מדגיש ומבליט שהדיבור עצמו דהקב"ה אל פרעה

* בפשטות מ"ש באזני "בנך ובן בנך" היינו כל הדורות הבאים ולא רק בני בנים.

המערכת

ע"י משה ואהרן הוא בלשון קצרה ("לשון קצרה דבר") ולא הכתוב משא"כ בפ"י עה"פ (י, יא) הוא מדגיש שהכתוב הוא מצד עצמו "קצר" ואין כאן דיבור.

הת' יצחק גאלדמאן
- תלמיד בישיבה -

י. בפרק י' פסוק ז' - מעתיק רש"י "הטרם תדע" ומפרש "העוד לא ידעת כי אבדה מצרים".

וצלה"ב למה מוסיף רש"י תיבות "כי אבדה מצרים" הלא רש"י מעתיק בכותרת "הטרם תדע" ובמילא מפרש "העוד לא ידעת" ולמה מוסיף "כי אבדה מצרים"?

הת' אברהם אשר בעלינאון
- תלמיד בישיבה -

יא. בפרק י' פסוק ט: "בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו בצאננו ובבקרינו נלך וגו'".

ולכאורה צריך עיון: נלך ב' פעמים ל"ל?, והו"ל לרש"י לפרש.

ישיבת חנוך לנער
- שיעור ו' -

יב. בפירוש"י ד"ה כאשר אשלח אתכם וגו' (י, יא): אף כי אשלח גם את הצאן ואת הבקר כאשר אמרתם, עכ"ל.

וצריך להבין, מה אינו מובן כאן, והאין מתורץ זה בפירושו של רש"י.

ועילין בשפתי חכמים, וז"ל: פ"י שצאן ובקר היו חשובין בעיני פרעה יותר מטפם דהא בסמוך אחר מכת חושך אמר רק צאנכם ובקרכם יוצג גם טפכם ללך עמכם משמע אע"פ שרצה שילכו עמהם טפם מ"מ לא רצה שילכו עמהם צאנם ובקרים וכו', עכ"ל, ע"ש.

אבל לכאורה קשה לומר, שזה כוונת רש"י בפירושו כאן, שהרי הבן חמש למקרא עוד לא למד פסוק זה (...רק צאנכם ובקרכם יצג גם טפכם ילך עמכם (י, כד)), וממילא עדיין לא נתעורר אצלו שום אי הבנה בפסוק דידן מצד זה.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

יג. בפרק י' פסוק יד מעתיק רש"י "ואחריו לא יהי' כן" ומפרש "ואותו שהי' בימי יואל וכו'".

וצריך להבין:

(א) איזה קושי' יש בפסוק שמשום זה צריך רש"י לפרש, הלא הבן חמש לא למד יואל עדיין ויכול רש"י להמתין עד שיתעורר השאלה. *

(ובפרט שע"ז רש"י ממעט התפעלות של התלמיד בהפלות המכה וכו').

(ב) לכאורה ההכרח לפרש"י הוא ממ"ש "כמוהו" וכמ"ש בסוף פירושו "וכמוהו לא הי' ולא יהי'" וא"כ קשה למה לא מעתיק גם מילת "כמוהו".

שמואל טורנעק
- ישיבת חנוך לנער -

עד"ז שאל הת' א. דונל - תות"ל 885.

* על' מ"ש בזה במ"א וצפח"ח.
ואולי יש לומר דכאן קשה הלא בהתראת משה לפרעה הזכיר רק שבעבר "לא ראו אבותיך וגו'" אבל לא הזכיר אודות העתיד, ומדוע כאן מוסיף "ואחריו לא יהי' כן" שתיבות אלו מיותרות שמזה משמע שהכתוב בא כאן להשמיענו משהו אודות העתיד וע"ז מפרש"י.

המערכת

יד. בפרשתנו פרק י פסוק יט: "ויהפך ה' רוח ים חזק מאד ולשא את הארבה ויתקעו "ימה סוף" לא נשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים". ופירש"י: "ימה סוף - אומר אני שים סוף ה' מקצתו במערב כנגד כל רוח דרומית וגם במזרח של א"י לפיכך רוח ים תקעו לארבה בימה סוף כנגדו".

ולכאורה ק"ק דממ"נ אם רש"י בא פה להודיע לנו איפה ה' הים סוף דאשר לכן תקעו הרוח מערבית לשמה ה' די לומר שים סוף ה' במזרחו של מצרים דמשו"כ תקעו הרוח המערבית (שבא מרוח מערב) לשמה, ומה נוגע עכשיו לומר לנו שהים סוף ה' בכל רוח דרומית של א"י ומקצתו במערב של א"י ומקצתו במזרח של א"י? והלא אלי"ז מוסיף שום הסבר וסיבה למה שהרוח מערבית יתקעו לשמה? ואם ה' רש"י רק אומר בקיצור "ים סוף ה' במזרחו של מצרים לפיכך רוח ים תקעו וכו'" ה' די להבין למה תקעו הרוח מערבית להים סוף?

וע"פ פתגם הידוע של רש"י "אני לא באתי אלא לפרש שוטרו של מקרא" צ"ל בשביל מה הוסיף כל הנ"ל? *

הת' יוסף יצחק פערלאו
- תלמיד בישיבה -

טו. בפרק י' פסוק כא מעתיק רש"י "וימש חושך" ומפרש "ויחשיך עליהם חושך יותר מחשכו של לילה וחושך של לילה לאמש - ויחשיך עוד" ואח"כ מעתיק רש"י "וימש" ומפרש "כמו ויאמש וכו'" ואונקלוס תרגם לשון הסרה וכו' ומ"א פותרו לשון ממשש וכו'".

* אוא"ל בכללות עכ"פ דרש"י בא בהשך למ"ש לפני זה בד"ה רוח ים "רוח מערבית", וא"כ איך אפשר לומר ויתקעו ימה סוף, הלא ע"פ פשוט ימה סוף ה' לצד מערב לכן מפרש רש"י שבאמת הים סוף ה' מקצה במערב (ולכן נק' ים), אבל ה' גם במזרח.

המערכת

וקשה דלכאורה ד"ה "וילמש" (הב') מקומו קודם לד"ה "וילמש חושך" (הא') -

מכיון דבד"ה "וילמש" (הב') מפרש רש"י בלאור ופלי תיבת "וילמש" כמו וילמש וכו' ואח"כ בד"ה וילמש חושך (הא') מפרש רש"י הענין של וילמש חושך? *

הת' אברהם אשר בעלינאור
- תלמיד בישיבה -

טז. בנוגע למה ששאל הנ"ל:

אולי אפשר לבאר את זה, שרש"י ד"ה וילמש (השני') תלוי בד"ה וילמש חשך (הראשונה), ובהקדם: דהנה רש"י בד"ה וילמש חשך (הראשונה) מפרש "וילחשך עליהם חשך יותר מחשכו של לילה, וחשך של לילה **יאמיש וילחשך** עוד" דהיינו שהחשך של הלילה יהי' יותר מהחשך מסתם לילות, וביום יהי' חשך יותר מאשר שהי' בלילה הקודמת.

וההכרח של רש"י שצריך לפרש כן, ולא כפי' התרגום שהחשך של הלילה יהי' יותר מהחשך של סתם לילות, אבל ביום יהי' אותו חושך כמו שהי' בלילה הקודמת ולא יותר (ראה שפתי חכמים), היא (כמו שכותב רש"י בעצמו) "דאין הדבור מיושב על הוי"ו של וילמש לפי שהוא כתוב אחר ויהי חשך פי', דלפירוש התרגום הי' צריך לכתוב ימש חשך.

ולכן מפרש וילמש חשך שחשך של הלילה **יאמיש וילחשך** עוד (ביום), ולכן אם הפירוש של וילמש היא יאמיש (באלף, וועט פינסטער ווערן בל"א) כנ"ל, הי' צריך לכתוב וילמש באלף (משא"כ לפי התרגום שהיא לשון לא יסיר מדויק בכתוב בלי אלף).

* לכאורה דרכו של רש"י בכ"מ לפרש קודם הענין ואח"כ לבאר המלה.

המערכת

ולכן מפרש רש"י מיד בד"ה שלאח"ז "וימש כמו ויאמש (באל"ף) ויש לנו תיבות הרבה חסרות אלף לפי שאין הברת האל"ף נכרת" וכו'.

ועפכנה"ל יובן למה הקדים רש"י תחלה ד"ה וימש חשך, ומפרש יאמיש ויחשיך עוד כנ"ל, דאין מקום לפרש תחלה וימש כמו ויאמש (ד"ה השני) דמה קשה לו ומהו ההכרח לפרש כן דרך קשה לו **לאחר** שמבאר ד"ה וימש חשך הראשונה, **לכן הקדים תחלה** פירוש רש"י ד"ה וימש חשך ומפרש יאמיש ויחשיך עוד (ולא כפירוש התרגום כנ"ל), ואם תקשה לך למה כתוב בלי אל"ף? כנ"ל, לכן מפרש רק **לאח"ז** "וימש כמו ויאמש" וכו' וד"ל.

הת' שלום אליאווויטש
- תלמיד בישיבה -

יז. בנוגע למש"כ הת' הנ"ל לתרץ מה ששאלתי בפירש"י הנ"ל, נ"ל:

שקושיא על פירש"י פרק י' פסוק כ"א עדיין במקומה עומדת (ואדרבה) דמה שתירץ הנ"ל שזה מוכרח להיות ככה בפירש"י שד"ה "וימש חושך" יהי' קודם ד"ה "חושך" היות שקודם כל מפרש רש"י שחשכו של לילה יהי' יותר - מכל לילה ואח"כ (דהיינו ביום - עי' שפתי חכמים על אתר) חשכו של לילה **יאמיש** ויחשיך עוד ואח"כ (ע"ז) פי' רש"י **שוימש** הוא כמו **ויאמש** כמו שפירש"י **יאמיש** ויחשיך וכו' ועי"ש באריכות.

ולא הבנתי כלל כוונתו וקשיא הנ"ל בפירש"י - במקומה עומדת שקודם כל הי' לו לרש"י להסביר תיבת **וימש** שמלה זו פירושה ויאמש (עם אל"ף - כמו ויאמש) ואח"כ מפרש רש"י ובנדו"ד מה הפי' ויאמש ומסביר רש"י שבלילה יהי' חושך יותר מכל לילה ובלשון - רש"י "ויחשיך עליהם חושך יותר מחשכו של לילה (וזה ויהי חושך שבפסוק) ואח"כ (דהיינו ביום - כנ"ל) החושך של הלילה **יאמיש** ויחשיך עוד וזה וימש חושך שפירש"י כמו ויאמש וכו', וד"ל.

הת' אברהם אשר בעלינאו
- תלמיד בישיבה -

חי. בפירש"י ויהי חשך אפלה שלשת ימים וגו' (י, כב):
...ועוד שחפשו ישראל וראו את כליהם וכשיצאו והיו
שואלין מהן והיו אומרים אין בידינו כלום אומר לו אני
ראיתו בביתך ובמקום פלוני הוא, עכ"ל.

וצריך להבין:

למה לא לקחו בני ישראל הכלים בשלשת ימי האפילה,
תיכף ומיד, ובמה הי' ברור להם כל כך שהמצריים ישאלום
אחר כך.

ולכאורה, בהשקפה ראשונה, יש לתרץ בפשטות שלא הי'
רשאים ליקח בלא שאלה, שהי' להם ציווי "וישאלו איש מאת
רעהו ואישה מאת רעותה וגו'", ולכן רק לחפשו ואח"כ
שאלו, וסמכו על ציווי הקב"ה שבודאי ישאלום.

אבל לכאורה אין יכולים לתרץ כן, שהרי הציווי של
"וישאלו איש מאת רעהו וגו'" הי' אחר מכת חושך, כפי
סדר הכתובים, שנאמר אחר מכת חושך, ואין לתרץ שאין
מוקדם ומאוחר בכתוב (נוסף לזה שרש"י אינו מפרש כן)
שהרי נאמר בפסוק (יא, א): ...עוד נגע אחד אביא על
פרעה ועל מצרים וגו' (דהיינו, מכת בכורות, שכבר הי'
אחר מכת חושך) ותיכף ובסמיכות לזה נאמר שם, בפסוק
שאחר זה: דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה
מאת רעותה וגו'.

ואם כן השאלה היא בשתים:

(א) אם בעת מכת חושך שבני ישראל עוד לא ידעו
שמחוייבים דוקא להשאל הכלים (ומה שחפשו וראו כליהם
הי' על דעת עצמם ולא מצד ציווי הקב"ה) למה לא לקחו
אז, הכלים.

(ב) אם כוונת הקב"ה הי' בהבאת במכת חושך (כפי
פירוש רש"י) ג"כ שבנ"י יחפשו אחרי כלי המצריים בכדי

שיוכלו לשאול מהן, והמצריים לא יכחשו מהם, למה לא אמר הקב"ה ציווי זה למשה שיאמר לבני ישראל קודם מכת חושך.
*

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

יט. בפירש"י ד"ה דבר נא (יא, ב): אין נא אלא לשון בקשה בבקשה ממך הזהירם על כך שלא יאמר אותו צדיק אברהם ועבדו וענו אותם קיום בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיום בהם, עכ"ל.

עיין בכלי יקר, וז"ל: ארז"ל אין נא אלא ל' בקשה שלא יאמר אותו צדיק וכו'. . . וקשה למה תלה קיום הבטחתו באמירת אותו צדיק ובלא אמירתו וכי לא יקום ה' את דברו חלילה, עכ"ל.

והנה שאלה זו הוא גם על פירוש רש"י.

וגם צריך להבין הלשון ברש"י: "אותו צדיק", מה מוסיף זה, ולמה לא אמר "שלא יאמר אברהם". **

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

כ. בפרק י"א פסוק ב' מעתיק רש"י "דבר נא" ומפרש "אין נא אלא לשון בקשה וכו'".

וקשה דהלא כתוב כמ"פ לפנ"ז "נא" מלשון בקשה ורש"י לא מפרש זה (ולא מתעכב על זה) ולדוגמא: (א) לך

* אולי א"ל בפשטות שיהיו יראים לקחת את זה כי לאחר המכה יבוא המצריים ויקחו את זה בחזרה בחוזק יד!

** ראה לקו"ש חכ"א ע' 10 ואילך.

המערכת

לך יב, יג. ב) וירא יח, ל. ג) וירא יט, ב. ד) חיי-שרה
כד, יד. ה) תולדות כט, כח. ו) וישלח לב, יב, ועוד, ולמה
דוקא כאן מפרש רש"י "אין נא אלא לשון בקשה"? *

הת' אברהם אשר בעלינאו
- תלמיד בישיבה -

כא. בפרק י"א פסוק ח' - מעתיק רש"י "ויצא מעם פרעה"
ומפרש "כשגמר דבריו יצא מלפניו".

וצלה"ב מה מכריח רש"י ומה הי' קשה בפשט"מ שצריך
לפרש זה?

ועל' בשפתי חכמים שמפרש "דהיינו כל הפרשה של
חצות ואף שאמר לו פרעה שיצא מלפניו אפ"ה לא יצא" אבל
זה לא מסביר למה צריך רש"י לפרש זה כיון שלהבן חמש
למקרא מובן מפשטות הכתובים שמה אמר לפרעה כולם נלכו
וכו' ואח"כ שיהי' מכת בכורות וכו' ואח"כ כשאמר כל מה
שיש לו לומר "ויצא מעם פרעה" ולא קודם, שגם נבואה זו
(מכת בכורות) נאמרה לו למשה רבינו בבית פרעה כי אחרי
שיצא לו הוסיף עוד לראות פני פרעה כמו שאמר לו פרעה
כמ"ש רש"י לעיל בפרק יא פסוק ד' **

הת' אברהם אשר בעלינאו
- תלמיד בישיבה -

* כי כאן אינו מובן למה הקב"ה צריך לבקשה
ולתחנונים וכו' משא"כ בשאר המקומות מובן מדוע
בקשו בלשון נא ותחנונים.

** ע"פ פשטות א"ל כי קשה לרש"י הסתירה ממ"ש
"ואחרי כן אצא" (דמשמע שיצא רק לאחר "וירדה עבדיך
וגו'") למ"ש ויצא מעם פרעה (שמשמע מיד) וע"ז מפרש
רש"י הב' פעמים של "ויצא" שפעם הא' פל' ממצרים ופעם
הב' פל' עכשיו מפרעה.

המערכת

כב. בפרק יא פסוק ט: "ויאמר ה' אל משה לא ישמע אליכם פרעה למען רבות מופתיו בארץ מצרים". ובפירש"י: "למען רבות מופתיו - מופתיו שנים רבות ג' מכת בכורות וקריעת ים סוף ולנער את מצרים".

לכאורה אינו מובן טעם העתקת תיבת "למען", שאין רש"י מפרש כלום ע"ז.

הרב שלום דובער זעליגזאן
- תושב השכונה -

כג. בפסוק (יב, א): ויאמר ה' . . בארץ מצרים לאמר.

וצריך להבין:

נאמר כמה פעמים, הן בפרשת וארא, והן בפרשת בא שהקב"ה דיבר אל משה, ולא נזכר בכל המקומות האלו שהדיבור הי' בארץ מצרים, והטעם מובן בפשטות.

ולמה כאן נאמר בפסוק בארץ מצרים, וכי היכן הי' דיבור זה אם לא בארץ מצרים.

הרב זו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

כד. בפרק יב פסוק ז' - מעתיק רש"י "אשר יפלה" ומפרש "יבדיל".

וקשה דהלא רש"י כבר פי' את זה לעיל בפ' וארא פרק ח' פסוק י"ח "והפליתי" ומפרש רש"י "והפרשתי וכן והפלה ה' (שמות ט') (ולהעיר שגם בשמות ט' "והפלה ה'" מפרש רש"י - "והבדיל") לא נפלאה היא ממך (דברים ל) לא מובדלת ומפורשת היא ממך? וגם צלה"ב למה מעתיק רש"י בכותרת תיבת "אשר יפלה"?

הת' אברהם אשר בעלינאוו
- תלמיד בישיבה -

כה. בפרק יב פסוק ט: "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו". ובפירש"י: "אל תאכלו ממנו נא - שאינו צלוי כל צרכו קוראו נא בלשון ערבי".

ולכאורה אינו מובן:

הבן חמש יודע שבזמן ההוא לא דיברו ישראל בל' ערבי ובפרט שהתורה אינה משמשת בל' ערבי, והי' צריך להביא הגמ' בפסחים מא, א: היכי דמי נא אמר רב כדאמרי פרסאי - אברנים ופי' רש"י שכן אותה צלי' שקורין בל' פרסאי אברנים קורין בלה"ק נא - ופי' שם בר"ח שאינו צלוי כל צרכו, אז לכאורה הגמ' בפסחים היא יותר ע"ד הפשט? ומדוע מוציא רש"י הכתוב (לכאורה) מידי פשוטו כשיכול לפרש ע"פ דרך הפשט כנ"ל, וצ"ע.

הת' אברהם קעלער
- תלמיד בישיבה -

כו. בפירש"י ד"ה פסח הוא לה' (יב, יא): הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדלוג והפסיחה שהקב"ה מדלג בתי ישראל מבין בתי מצרים וקופץ ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט ואתם עשו כל עבודתיו לש"ש דרך דילוג וקפיצה זכר לשמו שקרוי פסח. וגם פסק"א לשון פסיעה, עכ"ל.

ובפירש"י ד"ה ופסחתי (יב, יג): וחמלתי . . ואני אומר כל פסיחה ל' דלוג וקפיצה ופסחתי מדלג היל' מבתי ישראל לבתי מצרים שהיו שרוים זה בתוך זה, וכן פוסחים על שתי הסעיפים וכו', עכ"ל.

ובפירש"י ד"ה ופסח (יב, כג): וחמל וי"ל ודלג.

וצריך להבין:

א) למה בד"ה הראשון אין רש"י אומר (כדרך שאומר בד"ה השני) "ואני אומר", רק אומר זה בפסחות.

(ב) למה בד"ה השני מבלא רש"י כמה ראיות שפסלחה לשון "דלוג וקפציה", משא"כ בד"ה הראשון אינו מבלא אפילו ראי' אחד לזה.

(ג) ד"ה הראשון אומר: "מדלג בתי ישראל מבין בתי מצרים".

ובד"ה השני אומר: "מדלג היל' מבתי ישראל לבתי מצרים". **ומוסיף:** "שהיו שרוים זה בתוך זה".

(ד) למה לא אמר רש"י בד"ה הראשון שהקרבן קרוי פסח (גם) משום זה **שחמל** הקב"ה, וכמו שרש"י מפרש בד"ה השני "(ופסחת) **וחמלתי**".

(ה) בד"ה הראשון, מה מכריח רש"י לפרש מה שמסלים שם: "ואתם עשו וכו'", ולמה מוסיף **לבסוף** "וגם פסק"א לשון פסיעה".

(ו) מדוע צריך רש"י לחזור אותו הענין בד"ה השלישי.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

כז. בפירש"י ד"ה ולא יהי' בכם נגף (יב, יג): אבל הוזה הוא במצרים, הרי שהי' מצרי בביתו של ישראל יכול למלט ת"ל ולא יהי' בכם נגף אבל הוזה במצרי שבבתיכם. הרי שהי' ישראל בביתו של מצרי שומע אני ילקה כמותו ת"ל ולא יהי' בכם נגף, עכ"ל.

והנה בכמה חומשים מצויין המקור לרש"י זה מהמכילתא, אבל עיין במכילתא וזה לשונו: הרי שהי' מצרי בתוך ביתו של ישראל שומע אני ינצל ת"ל **ופסחתי עליכם עליכם אני חס ולא על המצרים** הרי שהי' ישראל בבית המצרים שומע אני ילקה בגללו ת"ל ולא יהי' בכם נגף בכם אינו הוזה אבל הוזה על המצרים, עכ"ל.

הרי לפי המכילתא מה שאנו יודעים שכשהי' מצרי

בתוך ביתו של ישראל לא ניצל הוא (לא כמו שפירש רש"י, ממה שנאמר "ולא יהי' בכם נגף" אלא) ממה שנאמר "ופסחתי עליכם".

וצריך להבין, למה אין רש"י מפרש כמו המכילתא? *

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

כח. בפרק יב פסוק טו מעתיק רש"י "שבעת ימים" ומפרש "שטיינ"א של ימים".

וצלה"ב:

(א) הלא רש"י כבר אמר זה לעיל בפירושו בפרק י' - פסוק כ"ב בד"ה "שלשת ימים" "שלוש של ימים טרציני"א בלע"ז וכן **שבעת ימים בכל מקום שטיינ"א של ימים** ולמה חוזר רש"י כאן עוה"פ ומפרש מה זה שבעת ימים?

(ב) כבר כתוב כמה פעמים לפני"ז "שבעת" או "שלשת" וכיו"ב ורש"י לא מתעכב (ולא מפרש) על זה כלום, ולדוגמא: (1) בפרשת נח פרק ח' פסוק יב כתוב "וייחל עוד **שבעת ימים**" ורש"י אינו מפרש כלום. (2) פרשת נח פרק ז' פסוק י' "ויהי **לשבעת הימים** וגו'". (3) בפרשת וירא פרק כ"א פסוק ד' "וימל אברהם וכו' **בן שמונת ימים**". (4) בפרשת לך לך פרק יז פסוק יב כתוב "ובן **שמונת ימים** ימול לכם" ורש"י לא מפרש כלום. (5) בפרשת וישב פרק מ' פסוק יב כתוב "שלשת השריגים **שלשת ימים** הם" ורש"י לא מפרש כלום. וכהנה יש עוד במקרא, וכאן דוקא בפר' בא פרק י' פסוק כ"ב אומר רש"י תדע לך "שכל מקום שנא' **שבעת ימים** היינו **שטיינא של ימים** וכו' אפי' **לשבעת** וכו'".

* לכאורה א"ל דמ"ש ופסחתי עליכם איצטריך לגופא וא"א ללמוד ממנו אבל מ"ש "ולא יהי' בכם נגף" לכאן כל הפתקא מיותרת מאחר דבכך כתוב ופסחתי עליכם, אלא ע"כ כמו שפרש"י.

המערכת

שכבר כתבו בפר' הקדמו לזה בכל מקום?

הת' אברהם אשר בעלינאוו
- תלמיד בישיבה -

כט. בפרשתינו פרק יב פסוק טו "שבעת ימים מצות תאכלו
אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם כי כל אכל חמץ
ונכרתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד יום השביעי",
ולכאורה הפסוק דורש ביאור ולא מצינו שרש"י יבארו:

(א) מהו הפירוש אך ביום הראשון והרי מצינו בגמרא
ש"אך" בא למעט שבתשבתו אינו אלא מחצות (של י"ד)
ואילך ורש"י אינו מביא הגמרא והרי מובן שגם בפשוטו של
מקרא ה"אך" בא למעט או לשלול משהו (ואין לומר שזה
מובן ע"פ פירוש רש"י שמפרש שביום הראשון קאי על יום
י"ד" במילא ה"אך" בא לשלול על מה שכתוב קודם ששבעת
ימים מצות תאכלו אך התשביתו צריך להיות יום קודם
(לפני השבעת ימים, ובמילא גם יובן מה שרש"י מעתיק
בהד"ה "אך" אף שמפרש לכאורה רק ביום הראשון) מפני
שא"כ למה ה' רש"י צריך להביא ראי' שביום הראשון
בפסוק דידן פירושו מוקדם, מ"לא תשחט על חמץ וגו'" הרי
ה' יכול להביא ראי' מ"אך").

ואולי יש לומר ע"פ פירוש רש"י בד"ה שבעת ימים
שאע"פ שכתוב שבעת ימים מצות תאכלו אעפ"כ החיוב הוא רק
בליילה הראשון וכל הששה ימים הם רשות וע"ז ממשיך הכתוב
"אך ביום הראשון תשביתו" שזה חובה. *

הת' אברהם שמואל זאיאנץ
- תות"ל אשען פארקוויי -

* אולי א"ל שזהו גופא מה שקשה לרש"י בפשט"מ מה
משמיענו תיבת אך (ולכן מעתיקו בד"ה) אבל לאחר הפי'
מובן שאע"פ שצריכים לאכול מצות רק מיום ט"ו אך ההשבתה
צ"ל מיום י"ד, ולא שהלימוד ע"ז הוא מתיבת אך, הלימוד
הוא מהתיבות ביום הראשון וגו' כמו שמפרש"י.

המערכת

ל. בפרק יב פסוק כב מעתיק רש"י "אזוב" ומפרש "מין ירק שיש לו גבעולין" ואח"כ מעתיק רש"י "אגודת אזוב" ומפרש "ג' קלפין קרויין - אגודה".

וצלה"ב:

(א) דלכאורה הי' לו לרש"י להעתיק ד"ה "אגודת אזוב" (הב') קודם לד"ה "אזוב" (הא') מאחר שבאזוב מפרש פי' של "אזוב" ואח"כ באגודת אזוב מפרש פי' של אגודה?

(ב) מדוע מעתיק רש"י בד"ה "אגודת אזוב" (הב') תיבת "אזוב" מאחר שמפרש רק מה הפי' של אגודה? *

הת' אברהם אשר בעלינאוו
- תלמיד בישיבה -

לא. בפרק יב פסוק כט מעתיק רש"י "הכה כל בכור" ומפרש "אף של אומה אחרת הוא במצרים".

וקשה והלא רש"י כבר פי' זה (ועוד יותר מזה) - לעיל בפרק י"ב פסוק יב, שרש"י מעתיק "כל בכור בארץ מצרים" ומפרש "אף בכורות אחרים והם במצריים (ומנין שאף בכורי מצרים שבמקומות אחרים שנא' וכו')"? ועי' במזרחי שהקשה עד"ז ונשאר בקושיא ועי' בלבוש האורה אבל ביאורו אינו לכאן כלל על הנ"ל בפשט"מ.

הת' אברהם אשר בעלינאוו
- תלמיד בישיבה -

לב. בפרק יב פסוק כט: "ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור בארץ מצרים מבכר פרעה הושב על כסאו עד בכור השבי

* שאם אין לו גבעולין קשה לעשות מזה אגודה.

המערכת

אשר בבית הבור וכל בכור בהמה". ובפירש"י: "וה' - כל מקום שנאמר וה' הוא ובית דינו שהול"ו לשון תוספת הוא כמו פלוני ופלונני".

ואינו מובן הבן חמש זוכר מה שאומר בליל הסדר בהגדה של פסח ש"ויוציאנו ה' ממצרים וגו'" אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו, לכן הוא אומר והכתי כל בכור בארץ מצרים אני ולא שרף וגו' אני ה' אני הוא ולא אחר.

אז מזה משמע שזה הקב"ה בכבודו ובעצמו בלי בית דינו? ואת"ל שמכיון שכתוב וה' צריך לפרש וה' חזרה קושיא לדוכתא? וצ"ע. אולם אולי אפשר לומר שב' דברים הם (1) מכת בכורות. (2) יציאת מצרים. ודו"ק.

הת' אברהם קעלער
- תלמיד בישיבה -

לג. בפירש"י ד"ה כי אין בית אשר אין שם מת (יב, ל):
...ד"א מצריות מזנות תחת בעליהן ויולדות מרווקים פנויים והיו להם בכורות הרבה פעמים **חמשה** לאשה אחת כל אחד בכור לאביו, עכ"ל.

ובפירש"י ד"ה כלנו מתים (יב, לג): אמרו לא כגזרת משה הוא שהרי אמר ומת כל בכור וכאן אף הפשוטים מתים ה' או י' בבית אחד, עכ"ל.

והנה לכאורה הפירוש במה שרש"י אומר: "וכאן אף הפשוטים מתים", הוא כפירוש המכילתא, וז"ל: ...והיו סבורין שכל מי שיש לו ד' או ה' בנים אין מת אלא הבכור שבהם והם לא היו יודעין שנשותיהן חשודות בעריות וכולן בכורים מרווקים אחרים וכו', עכ"ל.

ועל דרך שרש"י בעצמו פירש בד"ה כי אין בית אשר אין שם מת הנ"ל.

ולפי זה צריך להבין:

למה בד"ה הראשון אומר רש"י: "(והיו להם בכורות הרבה פעמים) חמשה".

ובד"ה השני אומר: "(אף הפשוטים מתים) ה' או ל'".

*

ובמכילתא הלשון כנ"ל: ד' או ה'.

הרב וו. ראזענבלום

- תושב השכונה

לד. בפירש"י ד"ה ויקרא למשה ולאחרן לילה (יב, לא): מגיד שהי' מחזר על פתחי העיר וצועק היכן משה שרוי היכן אהרן שרוי, עכ"ל.

עיינן בשפתי חכמים, וז"ל: דאל"כ ויקרא אל משה מבע"ל כמו ויקרא אל משה וידבר ה' אליו כי למשה פירושו בעבור משה, עכ"ל.

ועיינן בפירוש התורה והמצוה להמלבי"ם, וז"ל: כבר בארתי שקרא שאחריו אל מורה שהי' הקורא קרוב אל הקורא, וקרא שאחריו למ"ד מורה שהי' רחוק ממנו, ובמכת חשך אמר ויקרא אל משה שאז נזדמן משה לפני פרעה ופה אמר ויקרא למשה כי משה לא נמצא לפניו כמו שא"ל לא אוסיף עוד ראות פניך, ומבואר שהוצרך לחזר בכל א"מ לשאול היכן משה ואהרן שרוים, עכ"ל.

אבל עדיין צריך ביאור, לכאורה:

א) מהו ההכרח (הן לפי פירוש השפתי חכמים שמפרש "כי למשה פירושו בעבור משה", והן לפי פירוש המלבי"ם שמפרש "כי משה לא נמצא לפניו") לפרש שפרעה בעצמו הי' *

* לכאן א"ל כי בבית א' גרו לפעמים ב' משפחות וק"ל.

המערכת

מחזר על פתחי העיר, ולא ששלח שליח לקרותם.

(ב) בפרשת וארא (ח, ד) כתיב: ויקרא פרעה למשה ולאהרן וגו', וכן עד"ז שם (ט, כז) כתיב: וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן.

הרי שגם שם דלא כתיב אל משה ולאהרן ואעפ"כ אין רש"י מפרש שם כלום.

וכן על דרך זה בכמה מקומות.

(ג) לפי פירוש השפתי חכמים, והמלבי"ם למה מעתיק רש"י גם תיבת "לילה" מן הפסוק.

(ד) עיין במכילתא, וז"ל: מגיד שהי' פרעה מחזר ושואל בכל ארץ מצרים היכן משה שרוי היכן אהרן שרוי, עכ"ל.

והנה קרוב לומר שמקורו של רש"י הוא מהמכילתא.

וצריך להבין למה משנה רש"י לשונו:

במכילתא: "(מחזר) ושואל". ברש"י: "וצועק".

במכילתא: "בכל ארץ מצרים". ברש"י: "על פתחי העיר". *

הרב וו. ראזענבלום

- תושב השכונה -

* אולי א"ל דקשה לרש"י (ולכן מעתיקו) מלת "לילה" והלא כתוב בפסוק שלפנ"ז (יב, ל) "ויקם פרעה לילה" וא"כ - אם פרעה רק שלח שליח לקרא למשה - מה מוסיף תיבת לילה, משא"כ אם פרעה בעצמו הלך בלילה זהו חידוש גדול וזה משמיענו הפסוק בהוספת מלת לילה. המערכת

לה. בפירש"י ד"ה קחו כאשר דברתם וברכתם גם אותי (יב, לב): התפללו עלי שלא אמות שאני בכור, עכ"ל.

וצריך להבין:

א) למה מעתיק רש"י גם תיבות קחו כאשר דברתם מן הפסוק.

ב) בפרשת וארא כתיב (ח, כד): ויאמר פרעה אנכי אשלח... העתירו בעדי". ולמה לא פירש רש"י שם (ע"ד שפירש כאן) מה ה' כוונת פרעה בזה.

ג) מקורו של רש"י (כמו שמצויין בכמה חומשים) הוא מהמכילתא, אבל רש"י משנה לשונו. וז"ל המכילתא: ...והתפללו עלי שתכלה מעלי הפורענות, עכ"ל.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

לו. בפירש"י ד"ה כדבר משה (יב, לה): שאמר להם **במצרים** וישאלו איש מאת רעהו, עכ"ל.

וצריך להבין, מהו הפירוש בזה שרש"י אומר **"במצרים"** וכי היכן דיבר משה עם בני ישראל אם לא במצרים, ומה בא לשלול בזה.

ועל דרך זה לא הבנתי לשון במכילתא, וז"ל: ובני ישראל עשו וכי מה אמר להם משה **במצרים** הרלי הוא אומר דבר נא באזני העם וכן עשו, עכ"ל. מהו ההדגשה **"במצרים"**.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

לז. בפרשתינו פרק יב פסוק מ' "ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה".

מפרש רש"י בד"ה שלשים שנה וארבע מאות שנה: "בין הכל משנולד יצחק עד עכשיו היו ארבע מאות שנה משה' לו זרע לאברהם נתקיים כי גר יהי' זרעך. ושלושים שנה משנגזרה גזרת ברית בין הבתרים עד שנולד יצחק".

ולכאורה אינו מובן:

דפרשת לך לך יב, ד כתיב ואברהם בן חמש ושבעים שנה בצאתו מחרון. ורק אח"כ הי' הברית בין הבתרים, וגזרת כי גר יהי' זרעך, וכשנולד יצחק הי' אברהם בן מאה שנה א"כ יש כאן רק 25 שנה, וחסרים 5 שנה להשלשים שנה? *

הת' מנחם מענדל רפפורט
- תלמיד בישיבה -

לח. בפסוק (יג, ד): היום אתם יוצאים בחדש האביב.

הנה כאן אין רש"י מפרש מהו הפירוש של "אביב".

אבל עיין בפירש"י בפרשת משפטים ד"ה חדש האביב (כג, טו), וז"ל:

שהתבואה מתמלאת בו באבי', אביב לשון אב בכור וראשון לבשל פירות, עכ"ל.

וכן עיין גם כן בפירש"י בפרשת כי תשא בד"ה חדש האביב (לד, יח), וז"ל:

חדש הביכור שהתבואה מתברכת בבשולה, עכ"ל.

וצריך להבין למה לא פירש רש"י מהו הפירוש של "אביב", בפרשתינו.

* הקושיא מפורסמת, ועי' ראב"ע, רמב"ן, ספורנו, ורשב"ם ועוד.
המערכת

ונוסף לזה צריך להבין השינוי לשונות בין ב' פירושי רש"י אלו. **

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

רשימת ביאורי כ"ק אדמו"ר שליט"א בפירש"י דפ' בשלח

פרק ופסוק	ד"ה	נת' בהתוועדות
-----------	-----	---------------

יג, יז	ויהי בשלח פרעה וגו' ולא נחם.	בשלח תשכ"ה
--------	------------------------------	------------

שם	שם.	תזו"מ תשמ"ב
----	-----	-------------

יג, כא	למה אין רש"י מפרש מהותו של עמוד הענן בפשש"מ.	בשלח תשמ"ג
--------	--	------------

יד, ז	בחור.	בשלח. פורים. תשא תשכ"ט
-------	-------	---------------------------

** אולי א"ל בדוחק דהבן ה' יודע מה זה אביב, בכללות, והנה כאן שום דבר אינו מוקשה לו דהכתוב אומר "היום אתם יוצאים בחודש האביב" ויודעים דט"ו ניסן הוא בזמן האביב, אבל כשבאים בפ' משפטים ותשא, דשם התורה מצוה לנו לחג את חג המצות בחודש האביב צריך לדעת בבירור מתי הוא חודש האביב וע"ז נותן רש"י הסימן וכמפרש"י שם.

המערכת

- בא תשמח -

לד

שם	שם	שם. (1)	וכל רכב מצרים.
שם	שם	שם	ושלישים על כולו.
יד, י	יד, י	בשלח. יתרו (משפטים) תש"מ (2)	נוטע אחריהם.
שם	שם	בשלח תשל"ה (3)	ויצעקו.
שם	שם	בשלח. משפטים תש"מ	למה אין רש"י מפרש מדוע יראו בנ"י ממצרים, והלא הקב"ה אמר למשה: "והצקתי וגו'".
יד, כ	יד, כ	בשלח. משפטים תשל"ב	ויבוא בין מחנה מצרים.
יד, כז	יד, כז	בשלח תשכ"ט	לאיתנו.
טו, א	טו, א	בשלח תשל"א	אז ישיר משה.
טו, ג	טו, ג	בשלח תשמ"ב	ה' שמו.
טו, טו	טו, טו	בשלח. משפטים תשמ"ה	אלופי אדום אילי מואב.
טו, טז	טו, טז	בשלח. משפטים תשל"ט	תפול עליהם אימתה.

שם	שם	שם
טו, יז	מקדש.	בשלח. יתרו תשד"מ
טו, כ	ותקח מרים הנביאה.	בשלח ויו"ד שבט תשכ"ז (4)
שם	בתופים ובמחולות.	בשלח וט"ו בשבט תשמ"א
טו, כה	שם שם לו.	בשלח. משפטים. ואתחנן תשכ"ח
טז, ז	ובקר וראיתם.	בשלח תשל"ד (5)
טז, ח	בשר לאכול.	בשלח תשכ"ו (6)
שם	שם.	בשלח תשל"ד (5)
טז, יג	השליו.	בשלח תשכ"ו (6)
טז, יז	המרבה והממעט.	בשלח. משפטים תשמ"ו
טז, כא	וחם השמש ונמס.	בשלח תשל"ו

- בא תשמה -

לו

שם	ונמס.	בשלח תשל"ו
טז, כו	וביום השביעי שבת.	בשלח. משפטים תשכ"ח
יז, ח	ויבא עמלק וגו'.	בשלח תשמ"ז
יז, ט	בחר לנו.	בשלח תש"ל
שם	וצא הלחם.	שם.
שם	שם.	דברים. מוש"פ ראה תשל"ט
שם	למה אין רש"י מפרש מדוע לא הלך משה בכבודו ובעצמו להלחם בעמלק.	בשלח תשל"ג
שם	מחר.	בשלח תש"ל
שם	בחר לנו אנשים.	שם
יז, י	חור.	ויק"פ תשכ"ט
יז, יב	וידי משה כבדים.	בשלח תשל"ג
שם	שם.	יתרו תשמ"א (7)

בשלח תש"ל	ויקרא שמו.	לז, טו
בשלח תש"ל	ה' נסל.	שם
בשלח תשמ"א	שם.	שם
בשלח תשכ"ה (8)	ויאמר.	לז, טז
בשלח תשכ"ה (8)	כי יד על כס ל-ה.	שם

(6) שם 169 ואילך.	(1) טז 148 ואילך.
(7) כא 89 ואילך.	(2) כא 100 ואילך.
(8) ו 95 ואילך.	(3) יא 52 ואילך.
וראה שיחת ש"פ בשלח תש"ל.	(4) שם 5 ואילך.
	(5) טז 161 ואילך.

נערך ע"י הרב יוסף יצחק שגלוב
- תושב השכונה -

לעילוי נשמת

**הווי"ח אי"א הרה"ח הרה"ת ר' אלחנן יהודה ליב
בן הווי"ח אי"א הרה"ח הרה"ת ר' שמואל יצחק ע"ה
נפטר בשבת קודש פרשת ויצא, י"א כסלו ה'תשמ"ג
ת.נ.צ.ב.ה.**

נדפס ע"י

אשתו מרת שיינדל תחי

בנו הרה"ת ר' יוסף וזוג' מרת הינדא בילא שיחיו

בנו הרה"ח ר' יעקב וזוג' מרת ברכה

וילדיהם מנחם מענדל, שאול ואלטע יהודית שיחיו

בתו מרת חנה ובעלה הרה"ת ר' שלום שיחיו חאריטאנאוו

בנו הרה"ח ר' מנחם מענדל וזוג' מרת פראדיל

וילדיהם אלחנן יהודה ליב, אסתר שרה וחי' מלכה שיחיו

רייצעס